

N:o 33.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Maj 1879, kl. 8 e. m.

Lag-Utskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående förändrad lagstiftning om äktenskapsskilnad.

Uti en af Första Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion N:o 20, har Herr *Frith. Grafström* framställt åtskilliga anmärkninga, mot nu gällande stadganden om äktenskapsskilnad och i sådant afseende hufvudsakligen anført, *beträffande egenvilligt öfvergifvande*, att, då i 1734 års lag, 13 kap. 4 § Giftermålsbalken, stadgades, det skilsmessa i äktenskap kan ega rum, när den ena maken öfvergifver och förlöper den andra af ondska och motvilja och far utrikes i det uppsåt att ej mera blifva och bo med densamma, lagstiftaren väl icke tänkt sig, att härigenom en så lätt skilsmessa skulle möjliggöras, som på senare tider visat sig vara händelsen; *beträffande sättet för skilsmessa på grund af hat och bitterhet makarne emellan*, att omständigheterna mången gång kunde vara sådana, att, med nu stadgade tidsföljd mellan de föreskrifna varningarne inför kyrkoherde och kyrkoråd samt skilnaden till säng och säte, både pastor och kyrkoråd försattes i den ställning att, ehuru väl inseende fördelen för de olyckliga makarne att någon tid lefva åtskils, dock vara förpligtade att varna deremot, emedan en sådan skilsmessa för en tid vore det första steget till äktenskapets fullkomliga upplösning, hvarföre det förefallit motionären, som borde dessa varningar, eller åtminstone den inför kyrkorådet, afgifvas först efter förloppet af det år, under hvilket domstolen dömt till skilnad till säng och

säte, och sålunda just när makarne stode i begrepp att hos Kongl. Maj:t begära fullständig skilsmessa, hvarigenom ock den fördelen vunnnes, att domstolen vore nödsakad att *utreda* förhållandet, innan dom till skilnad till säng och säte faldes, hvilket må hända nu ej alltid egde rum, då det nemligen af 14 kap. 1 § Giftermålsbalken kunde framgå, att en sådan utredning vore inbegripen i kyrkorådets förhandling vid varningens afgifvande, ehuru vid detta tillfälle inga vittnen hördes, utan varningen afgåfves endast på grund af de oeniga makarnes egna uppgifter; samt slutligen *med afseende å bestämmandet af den myndighet, som skall utfärda skiljobref*, dels att i lagen förefunnnes en lucka för det fall, att fråga vore om skiljobrefs meddelande åt makar, som ingått borgerligt äktenskap eller äktenskap införfrämmande trosbekännares prester, enär nämnda myndighet väl icke kunde vara svenska kyrkans konsistorier, dels ock att med den uppfattning, som syntes tillhöra våra dagar, att betrakta äktenskapet mera såsom en borgerlig angelägenhet än såsom en kyrklig, kunde sättas i fråga, huru vida det ens vore lämpligt, att konsistorierna fortfarande utfärdade några skiljobref alls, då på deras svaga protester i allmänhet ej fästes något afseende, men de genom sitt handhafvande af denna angelägenhet satte så att säga kyrkans helgd på förhållanden, som väl från borgerlig synpunkt kunde anses nödvändiga, men ej kunde från kyrklig synpunkt gillas. På dessa grunder föreslår motionären, »det Riksdagen ville besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, innehållande, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige personer låta utreda, huruvida ändring i gällande lagar om äktenskapsskilnad kunde anses vara af behovet påkallad, och att Kongl. Maj:t i sådant fall nådigst ville till Riksdagen afgifva förslag om sådan ändring.»

Lika med motionären finner Utskottet våra nu gällande lagar om äktenskapsskilnad i flere delar tarfva förändring, men kan dock icke instämma i alla af honom åberopade skäl.

Utskottet kan nemligen icke biträda hvad motionären anført derom, att skilnad till säng och säte på ett år genom domstols beslut borde föregå varningarna inför kyrkoherde och kyrkoråd, åtminstone den sist nämnda. Då Rikets Ständer 1859—1860 antogo nu gällande procedur för erhållande af äktenskapsskilnad till följd af hat och bitterhet makarne emellan, anfördes såsom skäl för bibehållande af de äfven förut stadgade varningarna inför pastor och kyrkoråd, att man icke kunde förbise vigten af en varning, gifven af religionens tolk, — *den* nemligen, som närmast borde känna makarnes husliga lif och borde anses kunna på dem öfva det största inflytande, — samt att genom varningen inför kyrkorådet, hvars medlemmar, såsom i orten

bosatte, äfven borde antagas personligen känna begge makarne och deras inbördes förhållanden, någon större offentlighet åt makarnes oenighet icke kunde anses gifvas — en omständighet, som, der den egde rum, onekligen mer förbittrade än förbättrade. Utskottet instämmer i den sålunda uttalade åsigt, att de första åtgärderna mot oenighet i äktenskap böra vara af enskild natur och icke, såsom med motionärens förslag skulle blifva händelsen, vara af beskaffenhet att draga makarnes oenighet inför en offentlighet, som minst af allt skulle bidra att återknyta det såmedelst ock *offentligen* brutna förhållandet dem emellan, och Utskottet fruktar, att en varning inför kyrkoråd, lemnad efter förloppet af det år, under hvilket domstol dömt till skilnad till säng och säte, och såsom vilkor för ansökan hos Kongl. Maj:t om äktenskapets upplösning, skulle både betraktas och verkligt blifva af ännu mer uteslutande formel beskaffenhet, än som torde vara händelsen med nu gällande ordning.

Beträffande hvad motionären andragit i fråga om skiljobrefs meddelande, vill Utskottet erinra *dels* att, så länge vigsel är enligt lag den allmänna formen för äktenskaps ingående, det ock synes lämpligt, det åt konsistorierna lemnas att, i händelse af äktenskapets upplösning, utfärda skiljobref, *dels* ock att genom Kongl. brefvet till samtliga hof- och öfverrätter, huru förhållas skall vid skilnad i äktenskap emellan personer af olika religion den 13 November 1795 är förklaradt, att, "som med de om religionsfriheten i riket utkomne författningar är öfverensstämmande, att enär mål förekomma, der skilnad i äktenskap sökes af *makar, som begge äro en främmande lära tillgifne*, vederbörande domstolar då ej måge sträcka deras utlåtanden vidare, än till sjelfva skilnaden, samt den påföljd densamma i anseende till makarnes lott i boet och deras sammanafnade barns underhåll och uppfostran kan med sig föra, och i det öfriga, som angår den enas eller andras ledighet att träda i annat gifte, förvisa dem till läraren i deras egen församling; samt att således i *alla dylika fall, skilnaden utan remiss till konsistorium, genom domarens utslag, så snart det vunnit laga kraft, må anses behörigen verkställd*; men att deremot, när *endera makan är af vår evangeliska luterska lära*, i hvilken händelse ock, enligt nådiga kungörelsen af den 24 Januari 1781, vigsel i hvarderas församling särskildt förrättad är, *med honom eller henne, som till vår församling hör, efter allmän lag, men med den andra på sätt förbemänt är, må förhållas.*"

Det hufvudsakliga skäl, motionären för sin framställning anfört, eller den tillämpning, hvartill lagens stadgande om egenvilligt öfver-

gifvande såsom orsak till skilnad i äktenskap gifver anledning, finner Utskottet deremot i hög grad behjertansvärdt.

13 kap. 4 § Giftermålsbalken stadgar för närvarande härom sålunda:

»Öfvergifver och förlöper mannen af ondska och motvilja sin hustru, och far utrikes i det uppsåt, att ej mera blifva och bo med henne; hafve ingen rätt sin lott i boet, eller fasta gods sitt, att råda. Vill hustrun ifrån honom skiljas; tage då stämning hos domaren. Vet man ej hvar mannen sig uppehåller; låte domaren å predikstolarna lysa efter honom öfver hela häradet, eller i staden, om han der boende varit, så ock i de närmaste socknar der intill, och förelägge honom natt och år. Kommer han ej inom föresatt tid; döme då domaren till skilnad, och hafve mannen förverkat hela sin lott i boet. Samma lag vare, der hustru förlöper mannen.»

Stadgandet, att, om ena maken af ondska och motvilja öfvergifver och förlöper den andra, samt far utrikes i det uppsåt, att ej mera blifva och bo med densamma, samt den andra maken vill skiljas, »tage då stämning hos domaren», har, särskildt på senare tider, lennat makar, som önskat skilsmessa, en lätthet att åstadkomma sådan, den lagstiftaren med sin tids förhållanden säkerligen hvarken åsyftat eller ens anat. Saken tillgår sålunda, att ena maken t. ex. mannen reser till närmast belägna utrikes ort, vanligen Köpenhamn, hvarpå andra maken å honom utverkar stämning om skilsmessa på den grund, att han af ondska och motvilja öfvergifvit henne, och farit utrikes i uppsåt att ej mer blifva och bo med henne. Sedan stämningen delgifvits den andre maken, erkänner denne vid domstolen genom vederbörligen befullmäktigadt ombud det omstämda förhållandet, hvarefter domstolen utan vidare dömer till skilnad i äktenskapet. Med nutidens lättade kommunikationer är allt undanstökadt på några veckor. Antalet af på grund af egenvilligt öfvergifvande upplösta äktenskap ökas ock, på sätt af bilagda från officiella uppgifter sammanförda tabeller Litt. A och B. framgår, i en grad, som är oroväckande. Utskottet anser derföre, att den lagstiftande makten icke längre bör i överksamhet åse det missbruk, lagens stadganden sålunda föranledt.

Redan Lagkomitén, som i sitt förslag till civillag antog, lika med gällande lag, uti öfvergifvandets en tillåten orsak till sökande af äktenskapsskilnad, men förklarade sig icke hafva trott sig böra göra den öfvergifna makans rättighet dertill obegagnelig genom fordran af en bevisning om utrikes vistande, som i de flesta fall ej kunde åstadkommas, sökte ock förekomma de missbruk, hvilka redan då ej sällan

egt rum af lagens stadganden i detta ämne, genom de i förslaget meddelade föreskrifter: att den öfvergifna makans anmälan skulle vara beledsagad af bevis från kyrkoherden i församlingen, att den andre bortrest, utan veterligt ärende, och på ett helt års tid ej låtit sig afhöra; att den uti lagen påbudna lysning i häradet eller i staden, samt den i förslaget tillagda kungörelse i allmänna tidningarne icke under annat vilkor finge beviljas, än att offentlig efterfrågan vid rätten skett och att underrättelse då ej kunnat vinnas, det den bortreste funnes å viss ort inom riket; och ändtligen att, sedan lysning och kungörelse för sig gått, till skilnad ej skulle dömas förr, än ytterligare ett år förflutit, hvarunder ej blifvit upptäckt, att den bortreste å viss ort inom riket vistades, eller att han, af giltigt skäl, utomlands sig uppehölle.

Till det nu anförda skäl för en revision af gällande stadganden om äktenskapsskilnad vill Utskottet foga några andra.

Beträffande stadgandet i 13 kap. 1 § Giftermålsbalken, att, om båda makarne gjort hor och endera med den andra förut ej blifvit förlikt, deras äktenskap ej må skiljas, finner Utskottet de berättigade anmärkningar, hvartill ett dylikt stadgande gifver anledning, icke kunna bättre uttryckas, än som skett af Lagkomitén, då den förklarade »att en sådan dubbel otrohet fördubblar skälen till skilsmessa, emedan den innefattar ett från båda sidor framställt och följaktligen ovedersägligt bevis, att den inbördes tillgifvenhet och den aktning för ömse-sidiga pligter aldeles försvunnit, som utgöra vilkoren för ett lyckligt äktenskap. Att sammanhålla makarnes föreningsband, under så bedröfliga omständigheter, skulle endast vara att förvandla äktenskapet till en straffanstalt, under det man befordrade en uppenbart osedlig och all huslig ordning kränkande lefnad, ledande på en gång till enskildt elände och till allmän förargelse.»

»Bestämmelsen i ofvan intagna 4 § af 13 kap. Giftermålsbalken, att, om man ej vet, hvar den förlupne maken sig uppehåller, domaren skall låta lysa efter honom å predikstolarne *»öfver hela häradet, eller i staden, om han der boende varit, så ock i de närmaste socknar der intill»*, torde icke på något sätt öfverensstämma med nutidens förhållanden, och följaktligen böra undergå ändring.

Till de sålunda anförda delar, i hvilka gällande stadganden om äktenskapsskilnad tarfva en förändring, skulle kunna läggas flerfaldiga andra. Hvad redan andragits, utgör emellertid för Utskottet, som finner en revision af gällande bestämmelser om skilnad i äktenskap äfven böra omfatta bestämmelserna om skilnad i trolofning, tillräckligt skäl att hos Riksdagen hemställa,

att Riksdagen, med anledning af herr Grafströms förevarande motion, ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta nu gällande stadganden om skilnad i trolofning och äktenskap undergå granskning samt till Riksdagen afgifva de förslag, hvartill denna granskning kan för-
anleda.

Stockholm den 3 Maj 1879.

På Utskottets vägnar.

H. G. v. GEGERFELT.

Reservationer:

af Herr *Ribbing* mot motiveringen för Utlåtandet såsom, enligt hans mening, lidande af ensidighet och ofullständighet.

Herrar *Lindgren* och *Anders Persson* hafva begärt få här antecknadt, att de, till följd af undfången ledighet från riksdagsgörömlen, icke öfvervarit ärendets handläggning i Utskottet.

Tab. Litt. A.

utvisande af domkapitlen medelst skiljobref upplösta äktenskap och trolofningar
1861—1878.

År.	Då med vigsel fullbordade äktenskap blifvit upplösta															Då äktenskapsförbindelser, grundade på häftande efter trolofning eller under äktenskapslöfte, blifvit upplösta.	Då trolofningar blifvit upplösta.	Summa summorum.						
	till följd af domstols beslut, för										enligt Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse för													
	Hor,	Egen- villigt öfvergif- vande,	Lägers- mål med annan före äkten- skapet,	Obotlig sjukdom eller an- nan i 13: 8 G. B. om- förmäld orsak,	Lifstids- fängelse,	Stämp- ling emot makas lif,	Galens- kap,	Nesligt brott,	Slöseri, dryckenskap, våldsamt sinnelag eller stridighet i lynne och tänkesätt,			Summa.												
									beg. af man.	beg. af kvin.	hos mannen.		hos kvinnan.	hos begge makarne.										
af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.	af mannen.	af kvinnan.							
1861	33	20	43	30	—	—	1	—	—	2	1	—	—	1	3	6	—	5	2	3	150	53	111	314
1862	10	18	49	20	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	5	10	—	4	2	3	123	50	126	299
1863	14	14	43	27	—	—	2	—	—	2	1	1	—	3	1	6	3	8	1	22	148	60	117	325
1864	13	10	46	26	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	4	11	1	3	2	16	135	56	97	288
1865	14	12	51	16	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	4	2	—	—	23	127	66	117	310
1866	17	16	34	17	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	3	5	1	3	—	27	128	47	98	273
1867	17	16	34	17	—	—	2	—	—	2	—	—	—	1	3	5	1	3	—	27	128	47	98	273
1868	9	14	31	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	—	1	—	22	115	43	102	260
1869	9	10	36	17	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	3	12	2	3	—	20	115	42	92	249
1870	4	11	48	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13	3	3	2	25	126	46	94	266
1871	11	15	50	22	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	16	2	1	—	16	135	53	80	268
1872	10	17	66	33	—	—	1	—	—	1	—	2	—	1	1	6	3	2	—	11	154	63	96	313
1873	12	18	71	38	—	—	3	—	—	1	—	—	—	1	1	5	1	4	4	31	190	55	113	358
1874	17	20	94	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3	1	2	—	36	216	67	114	397
1875	9	15	83	30	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	4	2	1	5	1	27	180	48	108	336*
1876	7	19	99	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6	2	3	1	33	212	46	102	360
1877	12	22	95	34	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	6	2	2	—	30	211	52	117	380
1878	9	19	82	41	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	7	3	—	—	39	205	45	114	364

* Hvertill kommer ett på grund af tvegifte å mannens sida upplöst äktenskap.

Tab. Litt. B.

utvisande antalet med vigsel fullbordade äktenskap, som blifvit medelst skiljobref af Stockholms stads konsistorium upplösta, till följd af domstols beslut, för egenvilligt öfvergifvande 1861—1878.

År.	Af mannen.	Af qvinnan.	S u m m a.
1861	4	2	6
1862	7	3	10
1863	12	5	17
1864	12	2	14
1865	12	2	14
1866	8	—	8
1867	8	—	8
1868	8	3	11
1869	7	5	12
1870	7	3	10
1871	9	5	14
1872	12	5	17
1873	9	5	14
1874	20	8	28
1875	14	3	17
1876	12	6	18
1877	24	12	36
1878	32	8	40